

πολιτισμός

Το τρομερό παιδί των ευρωπαϊκών γραμμάτων, Πασκάλ Μπρυκνέρ, μιλάει για τη νέα μορφή του ρατσισμού, το #MeToo και την πατριαρχία στη Δύση

Είναι ένας από τους πλέον διακεκριμένους Γάλλους συγγραφείς της εποχής μας. Και στοχαστής - πρότυπο του σύγχρονου διανοούμενου. Και με τεράστια απήχηση. Ο Πασκάλ Μπρυκνέρ ποτέ δεν διατάζει να εκθέσει τις απόψεις του για τα μεγάλα σύγχρονα πολιτικά και κοινωνικά ζητήματα. Και, βέβαια, θεωρείται ένα από τα τρομερά παιδιά των ευρωπαϊκών γραμμάτων, ενώ με το μυθιστόρημα «Τα μαύρα φεγγάρια του έρωτα», που μεταφέρθηκε από τον Ρόμαν Πολάνσκι στο σελλίονι, απέκτησε παγκόσμια φήμη. Σε μια σπάνια συνέντευξη του, μιλάει στην «ΑΠΟΓΕΥΜΑΤΙΝΗ ΤΗΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ», με αφορμή την πρόσφατη έκδοση του βιβλίου του «Ένας σχεδόν τέλειος ένοχος - Κατασκευάζοντας τον λευκό ως αποδιοπομπαίο τράγο» (εκδόσεις «Πατάκη»), για μία σειρά από κρίσιμα θέματα: τη νέα μορφή του ρατσισμού, τη σημασία αλλά και τα προβλήματα του κινήματος #MeToo, το τεκμήριο της αθωότητας που κινδυνεύει να χαθεί, την πατριαρχία στη Δύση, την επόμενη μέρα μετά την εισβολή της Ρωσίας στην Ουκρανία, καθώς και για τον «νεοσουλτάνο της Άγκυρας», που θα ήθελε να αναδημιουργήσει την Οθωμανική Αυτοκρατορία...

Συνέντευξη στον Γιώργο Βαϊλάκη

- Κύριε Μπρυκνέρ, οι καιροί είναι δύσκολοι, από πολλές απόψεις. Παρ' όλα αυτά, πώς σας ήρθε η ιδέα να γράψετε ένα βιβλίο για τον λευκό άντρα... ως αποδιοπομπαίο τράγο;
- Το βιβλίο αυτό γράφτηκε πριν από τρία χρόνια εν μέσω της υπόθεσης Τζορτζ Φλόιντ, όπου στην Αμερική οι λευκοί ως ομάδα κατηγορήθηκαν ως ένοχοι εκ φύσεως: δουλεία, διαχωρισμός και ρατσισμός. Ήταν η ευκαιρία για μένα να ανανεώσω τις σκέψεις μου σχετικά με «Τα δάκρυα του λευκού ανθρώπου» (1983).
- Πιστεύετε ότι η ιδέα του ρατσισμού έχει αλλάξει σήμερα τόσο πολύ, ώστε να θεωρείται ρατσισμός κάθε κατηγορία για υποψία ρατσισμού;
- Η καινοτομία σε αυτό το θέμα είναι ότι ο νέος αντιρατσισμός που συνδέεται με την ταυτότητα, τους μαύρους, τους ομοφυλόφιλους, τους ιθαγενείς κ.λπ. είναι με τη σειρά του ένας νέος ρατσισμός, καθώς χαρακτηρίζει μόνο τον «λευκό» άνδρα ή τη γυναίκα ως εκ φύσεως ρατσιστή. Κάθε φορά που γεννιέται ένα νέο μωρό, αν είναι λευκό είναι ρατσιστής. Αυτός είναι ο ορισμός του ρατσισμού: να κρίνουμε ένα άτομο από το χρώμα του δέρματός του. Αυτή η ανομοιογένεια που προέρχεται από τις ΗΠΑ είχε τεράστια επιτυχία στη Γαλλία το 2019, 2020, 2021 πριν αρχίσει να μειώ-
- Πάντως, έχουν γίνει ιδιαίτερα σημαντικές, αδιαμφισβήτητες κατακτήσεις στις μέρες μας απέναντι στον ρατσισμό, για την ισότητα των φύλων, ενάντια στην ομοφοβία. Ποιος θεωρείτε ότι είναι αυτή τη στιγμή ο κίνδυνος;
- Όπως λέω στο βιβλίο, ο κίνδυνος είναι να θεωρήσουμε ότι αυτές οι κατακτήσεις είναι ψεύτικες και ότι ο ρατσισμός δεν ήταν ποτέ ισχυρότερος από ό,τι σήμερα, κάτι που είναι απολύτως λάθος. Τα δημοκρατικά κράτη είναι τα μόνα που πολέμησαν κατά του ρατσισμού και είναι ακριβώς αυτά που δέχονται επίθεση ως τα χειρότερα στον κόσμο - ο ρατσισμός είναι μια λέξη που πρέπει να γραφτεί στον πληθυντικό: κάθε ομάδα, κάθε έθνος είναι ρατσιστικά από την ουσία τους. Όχι μόνο οι «λευκοί άνδρες». Ο ρατσισμός στην Αφρική ή τη Μέση Ανατολή είναι τόσο έντονος όσο οι άνθρωποι πιστεύουν ότι αυτό το κακό... επιφυλάσσεται μόνο στη Δύση.
- Το κίνημα #MeToo έχει πετύχει σπουδαία πράγματα τα τελευταία χρόνια. Καταδικαστέες συμπεριφορές ήρθαν στην επιφάνεια. Γυναίκες-θύματα αλλά και άνδρες βρήκαν το θάρρος να μιλή-

«Η γυναίκα είναι θύμα από τη φύση της...»

πολιτισμός

Ο νεοσουλτάνος της Άγκυρας θα ήθελε να αναδημιουργήσει την Οθωμανική Αυτοκρατορία

σους για τους θύτες τους. Από την άλλη πλευρά, όμως, φαίνεται ότι μια κατηγορία είναι αρκετά για να θεωρηθεί κάποιος ένοχος μέχρι αποδείξεως του αντιθέτου. Πιστεύετε ότι εδώ διακυβεύεται, κατά κάποιον τρόπο, το τεκμήριο της αθωότητας;

- Ναι, ένα τεκμήριο ενοχής πλήττει κάθε άνδρα μόλις κατηγορηθεί. Έχουμε αποδείξεις γι' αυτό κάθε μήνα στη Γαλλία. Ο αντίποδας αυτού του τεκμηρίου ενοχής για τους άνδρες είναι το τεκμήριο της αλήθειας για τις γυναίκες. Μια γυναίκα δεν λέει ποτέ ψέματα, καθώς είναι από τη φύση της θύμα. Έτσι, πρέπει να την πιστεύουμε ό,τι κι αν λέει. Αυτό έρχεται σε αντίθεση με τον ίδιο τον μηχανισμό της Δικαιοσύνης που απαιτεί αποδείξεις και αντεξέταση. Ο πραγματικός κίνδυνος του #metoo είναι η επιστροφή του λιτσορισματος, η εγκαθίδρυση μιας δικαιοσύνης του δρόμου, όταν ο όχλος αποφασίζει τι πρέπει να απαγορευτεί! Η Δικαιοσύνη ταλαντεύεται ανάμεσα σε δύο κινδύνους: να αφήσουμε ένα έγκλημα ατιμώρητο, να αφήσουμε ένα αθώο άτομο να καταδικαστεί.

- Θεωρείτε ότι ζούμε σε μια εποχή όπου η πατριαρχία υποχωρεί σημαντικά; Ή, ακόμα, υπάρχουν πολλά βήματα που πρέπει να γίνουν;

- Νομίζω ότι, στη Δύση, η πατριαρχία αγωνιά. Δόξα τω Θεώ, γιατί ήταν ένα βάρος για τους ίδιους τους άνδρες. Οι γυναίκες στο σύνολό τους καταλαμβάνουν πλέον όλο και περισσότερες θέσεις εργασίας, είναι ανεξάρτητες, οικονομικά αυτόνομες. Πολλές θέσεις απομένουν ακόμη να καταλάβουν, αλλά αυτό είναι θέμα μιας ή δύο γενεών. Τα κέρδη είναι μη αναστρέψιμα.

- Εκτός από διάσημος δοκιμογράφος είστε εξίσου γνωστός διεθνώς ως μυθοπλάστης. Πώς αλληλοσυμπληρώνονται αυτές οι δύο ενασχολήσεις;

- Μου αρέσει να διαβάζω Φιλοσοφία όσο και μυθοπλασία. Δεν μπορώ να κάνω χωρίς αυτά. Αλλά για να γράψεις ένα καλό βιβλίο χρειάζεται μια σπουδαία ιδέα: αυτή είναι η κύρια πρόκληση. Ψάχνω πάντα για μια νέα ιδέα: αέιζει χρυσάφι! Και όπως ο χρυσός, είναι σπάνια.

- Η γραμμή μεταξύ πραγματικότητας και

φαντασίας είναι συχνά εξαιρετικά λεπτή. Θεωρείτε ότι η λογοτεχνία μπορεί να αποβεί επικίνδυνο παιχνίδι;

- Επικίνδυνο να, αν η μυθοπλασία που λέτε επιστρέψει στη ζωή σας ως πραγματικότητα. Για παράδειγμα, γράφετε την ιστορία ενός εφιάλτη και στη συνέχεια ο εφιάλτης συμβαίνει πραγματικά στη ζωή σας. Δεν έχετε φανταστεί, απλώς έχετε προβλέψει κάτι τρομερό που σας χτυπάει. Αλλά το πιο επικίνδυνο για έναν συγγραφέα, όπως και για έναν καλλιτέχνη, είναι άλλο: η στέρση της έμπνευσης.

- Ποιος είναι ο μεγαλύτερος μύθος σχετικά με το να είσαι μυθιστοριογράφος;

- Ότι ένας μυθιστοριογράφος είναι μια πηγή μυθιστορημάτων που γεννιέται όπως ένα δέντρο καρπούς. Δυστυχώς, αυτό δεν είναι αλήθεια.

- Ποια είναι η καλύτερη συγγραφική συμβουλή που έχετε λάβει ποτέ;

- Δεν είναι άλλη από την περιφημη αποστροφή του Ουίλιαμ Φόκνερ, όταν

ήταν σεναριογράφος στο Χόλιγουντ: «Σκότωσε τους αγαπημένους σου». Αυτά δηλαδή που θεωρείς καλύτερα στην υπόθεση, οι φαντασιώσεις σου, μπορεί να αποδειχτούν το μεγαλύτερο μειονέκτημα, εάν έχουν την τάση να ικανοποιούν εσένα και όχι τον αναγνώστη. Πρέπει, λοιπόν, να είστε προετοιμασμένοι να κόψετε ολόκληρα αποσπάσματα για τα οποία ήσασταν περήφανοι, αν σας το ζητήσει ο εκδότης σας.

- Υπάρχει συγγραφικό όφελος σε σχέση με το πώς βλέπετε τα πράγματα στον κόσμο;

- Μερικές φορές συνειδητοποιείτε ότι η άποψή σας για τα πράγματα δεν είναι κοινή για όλους και ότι έχετε μια ιδιαίτερη οπτική γωνία. Ένας καλός συγγραφέας, κατά την άποψή μου, είναι κάποιος που αλλάζει την οπτική μας γωνία για τον κόσμο. Υπό αυτήν την έννοια, οι κλασικοί υπήρξαν οι πρώτοι οραματιστές.

- Γιατί αντιμετωπίζουμε για ακόμα μία φορά την άνοδο των εθνικισμών και της ξενοφοβίας; Υπάρχει διέξοδος από αυτές τις τάσεις ή, μάλλον, η ιστορία επαναλαμβάνεται;

- Ζούμε σήμερα ένα κύμα «αποπαγκοσμιοποίησης» στην Ευρώπη, όπως και αλλού, έπειτα από 40 χρόνια παγκοσμιοποίησης. Επιστροφή στα όρια, στο χωριό, το τοπικό. Οι άνθρωποι αισθάνονται ότι στερούνται το δικό τους περωμένο: έχουν ανάγκη να επαναπροσδιοριστούν. Αυτή είναι η τάση πάνω στην οποία επεκτείνεται ο λαϊκισμός, στη Δύση όπως και την Αμερική. Αλλά όπως μας δείχνει το Brexit, η αυτονομία είναι μια αποτυχία: είμαστε ισχυρότεροι μέσα στην Ευρώπη απ' ό,τι έξω από αυτήν.

- Η Ευρωπαϊκή Ένωση προήλθε από τις στάχτες του Β' Παγκοσμίου Πολέμου. Έχει ακόμη προοπτική ως σχέδιο; Και αν ναι, από ποια άποψη;

- Η Ευρωπαϊκή Ένωση, με όλα τα ελαττώματά της, τη γραφειοκρατία, το εκτεταμένο lobbying, την αδυναμία της, είναι το μόνο πολιτικό σχέδιο που μπορεί να εμπνεύσει τον υπόλοιπο πλανήτη. Όλοι θέλουν να ενταχθούν στην Ευρώπη, άνθρωποι έρχονται από παντού για να μετακομίσουν μαζί μας. Πρόσφυγες, αιτούντες άσυλο, άνεργοι εργάτες. Πάρα πολλοί άνθρωποι, παρεμπιπτόντως, οι οποίοι πρέπει να ρυθμιστούν κάπως. Κατηγορούμενη για όλα τα κακά από όλες τις δικτατορίες, η Ευρώπη στην ποικιλομορφία της, μαζί με τις ΗΠΑ, παραμένει ο μόνος ασφαλής πολιτικός χώρος -έναν χώρος ελευθερίας και λογικής.

Η αποτυχία του Πούτιν: Ενίσχυσε την Ευρώπη και το NATO

- Πώς βλέπετε τα πράγματα στις μέρες μας; Η εισβολή της Ρωσίας στην Ουκρανία σήμανε το τέλος μιας εποχής. Μπορείτε να τολμήσετε μια πρόβλεψη για την κατάσταση που θα ακολουθήσει;

- Ναι, η διατήρηση της ενότητας της Ευρώπης ήταν ένα θαύμα. Ο Πούτιν απέτυχε: ενίσχυσε το NATO και την ΕΕ. Η πρόβλεψή μου και η ευχή μου είναι η ήττα των Ρώσων εισβολέων. Θα είναι ένα μάθημα και μια προειδοποίηση για τους Κινέζους -αφήστε τα χέρια σας από την Ταϊβάν-, για τους Ιρανούς μωλάδες -χάθηκαν και εξαφανίστηκαν στα σκουπίδια της Ιστορίας- και για τον νεοσουλτάνο της Άγκυρας που θα ήθελε να αναδημιουργήσει την Οθωμανική Αυτοκρατορία, να καταστρέψει τους Αρμένιους, τους Κοϊρδούς και να εισβάλει, μια άλλη φορά, στην Ελλάδα.